

*Холодова О. О., методист ДНЗ № 16 (м. Київ)
Голубєва М. О., канд. пед. наук, доцент
НаУКМА (м. Київ)*

ПЕДАГОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЙДЕТИКИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У процесі навчання актуальним стає врахування особливостей функціонування півкуль головного мозку. Для вивчення індивідуального характеру пізнавальної діяльності, який визначається дією вищих пізнавальних процесів, дуже важливо враховувати основні положення теорії функціональної асиметрії головного мозку. Ще психофізіолог нобелівський лауреат І. Павлов виділяв специфічні типи людини: художній, розумовий та середній. Це пов'язувалося з наявністю у нервовій системі двох сигнальних систем: 1-а - образна, емоційна, 2-а - словесна, сигнал сигналів. Домінування дій 1-ї чи 2-ї або їхня рівновага визначає певний тип мислення особистості. Пізніше наявність 2-х сигнальних систем стали пов'язувати з діяльністю правої чи лівої півкуль головного мозку людині, це - мозкова домінантність. Певний час учені пов'язували мозкову домінантність тільки із дією правої чи лівої руки. Шульги вважалися праволівкульними й навпаки. Але пізніше виявилось, що домінантною у перших може бути й ліва півкуля. Ця теорія знаходить підтвердження в реальній життєдіяльності, зокрема у навчанні: стилі пізнання «під контролем» лівої півкулі мозку суттєво відрізняється від стилів пізнання «під контролем» правої півкулі мозку.

Сучасна психологічна наука експериментально довела, що особистості з лівопівкульним типом мислення беруться за вирішення проблем логічним шляхом, а особистості з правопівкульний типом мислення віддають перевагу проблемам, які вирішуються інтуїтивним шляхом, за допомогою образів. Для лівопівкульного типу мислення, або типу «мислитель», характерно шукати факти та конструктивні принципи. Такі особистості скоріше зроблять висновки, ніж запропонують нові ідеї, вони люблять класифікувати, систематизувати, виділяти головне. У навчанні «лівопівкульні» мають більше можливостей досягти успіху, бо у нашій країні традиційно навчання будується на принципах науковості, систематичності та т. і., у більшій мірі відбувається заохочення до аналізу та дедукції, ніж до індукції, перебільшується значення теоретичного аспекту вивчення будь-яких дисциплін. До недоліків цього типу мислення відносять відрив від контексту, пусте теоретизування, стереотипність мислення, ригідність. Для представників правопівкульного типу мислення, або типу «художник», характерно вирішувати проблему інтуїтивним шляхом, за допомогою образів. Їм подобаються винаходи, знаходження головної ідеї, відкриття через проблемну ситуацію, а у навчанні - дискусії, аналіз ситуації, ігри та інші форми та методи навчання. Представникам цього типу мислення рекомендовано вчитись виділяти головне, систематизувати, узагальнювати, аналізувати.

Ураховуючи цей науковий факт, стає зрозумілим, чому деякі діти так не люблять математику з її абстрактними числами, формулами та т. і. Значить, слід врахувати їхню схильність до кращого сприйняття інформації, знань за допомогою образів. У цьому випадку можна широко використовувати прийоми ейдетики. «Ейдос» в перекладі з грецької мови й означає «образ». Психологічні прийоми запам'ятовування, які спираються на ейдетику, ґрунтуються на розвиткові особливої - образної пам'яті [1]. Особам із правопівкульним типом мислення, як правило, і притаманно використання такого виду пам'яті. Ейдетик якщо йому потрібно щось запам'ятати, намагається побачити образ предмета, відчувати його, спираючись не тільки на контури предметів, але й на кольори, запахи, смакові відчуття. Особливо цей феномен притаманний дітям. Для деяких дітлахів використання прийомів ейдетики – ключ до вирішення багатьох проблем у навчанні. Для таких дітей набагато простіше уявити та вивчити, ніж завчити. І коли вихователь чи вчитель на заняттях замість «запам'ятайте» каже «уявіть», хлоп'ята із задоволенням це роблять та міцно, як це не дивно, запам'ятовують, а потім користуються те, що запам'ятали для розмірковування.

У сучасних провідних ВНЗ України (НаУКМА, КНЕУ, НАУ, НТУ) при вивченні дисциплін психолого–педагогічного циклу використовують психологічний тест «Тип мислення» П. Торанса, С. Рейномаса, О. Болла (кафедра психології навчання Університету Джорджії, США) [2] для визначення домінування півкуль мозку. Це у подальшому допомагає як викладачам так і самим студентам ефективно вибудовувати власну навчальну стратегію. Однак цей тест ще не адаптовано для дошкільнят та учнів початкових класів.

Таким чином, після проведення нами педагогічної експертизи застосування ейдетики в навчальному процесі ми повинні констатувати, що прийоми ейдетики мають певні недоліки. Їх слід використовувати у зв'язці з іншими прийомами та методами навчання інакше ми обмежуємо можливості лівопівкульних осіб.

Не будемо забувати, що ще у XVII ст. видатний педагог Ян Коменський сформулював «золоте правило дидактики», яке вимагає від вихователя, вчителя, викладача в процесі навчання при поясненні нового матеріалу спиратися на функції усіх органів відчуття тих, хто вчиться.

Із досвіду проведення на великому масиві студентів та студенток низки вербальних та маніпулятивних психологічних тестів із визначення особливостей функціонування півкуль головного мозку можемо зробити висновок про те, що у студентських аудиторіях третина присутніх – лівопівкульні, третина - правопівкульні, третина мають змішаний тип мислення.

1. Антошук Є. В. Знайомтесь, ваша пам'ять. Швидка педагогічна допомога від Української школи ейдетики. – К. : Видавець О. Ешке; Вирій, 2009. – 192 с.
2. З'ясування індивідуальних особливостей мислення за методикою «тип мислення» // Дослідження індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності. – К. : КНЕУ, 1998. – С. 18 – 27.